

مجتمع آموزشی دانشگاه شیراز

دبستان دخترانه دانشگاه شیراز

پایه: پنجم	ریاضی			نام درس		
تقسیم کسر				موضوع		
زمان: ۵۰ دقیقه		۲		فصل		
۱۳۹۹		تاریخ:	۴۶	الی	۲۱	صفحه
تهیه کننده: گروه آموزشی پنجم دبستان						

تقسیم کسر

یک روز عصر، سارا و مریم به همراه مادر و پدر به خانه ی
پدربزرگ رفتند.

مادربزرگ به آشپزخانه رفت و با یک بشقاب که در آن ۴
پرتقال بود، بازگشت.

مادربزرگ گفت: « من که با شما تعارفی ندارم. همین ۴ تا
پرتقال را به طور مساوی بین هر ۶ نفرمان تقسیم می کنم تا
در کنار هم بخوریم.»

مریم پرسید: «مادر بزرگ! چطور می خواهی آن را به طور مساوی بین ما تقسیم کنی؟»
مادر بزرگ خندید و گفت: « کاری ندارد دخترم. ما ۶ نفر هستیم. پس هر پرتقال را به ۶
قسمت مساوی تقسیم می کنم و به هر نفر یک قسمت از آن را می دهم.»

پدر گفت: «خب به نظر شما به هر کدام از ما چقدر پرتقال می رسد؟»

سارا زود به بشقاب خودش نگاه کرد و گفت به هر کدام از ما
۴ تا $\frac{۱}{۶}$ پرتقال می رسد. یعنی $\frac{۴}{۶}$

$$۴ \times \frac{۱}{۶} = \frac{۴}{۶}$$

مریم که در فصل ۲ با تقسیم کسرها آشنا شده بود، گفت:
« میتوانیم از همان اول ۴ را به ۶ تقسیم کنیم.»

$$4 \div 6 = \frac{4}{6}$$

نکته: هرگاه عددی را نتوانیم به عدد دیگری تقسیم کنیم، کافیست
عدد اول را در صورت و عدد دوم را در مخرج بنویسیم.»

مادر گفت: « چه جالب! جواب هر دو شما یکی شد. یعنی به جای اینکه عددی را بر ۶ تقسیم کنیم، می توانیم آن را در کسر $\frac{1}{6}$ ضرب کنیم.»

$$۴ \div ۶ = \frac{۴}{۶}$$

جواب مریم

$$۴ \times \frac{1}{6} = \frac{۴}{۶}$$

جواب سارا

پدر پرسید به نظر شما بین ۶ و $\frac{۱}{۶}$ چه رابطه ای وجود دارد؟

سارا و مریم ساکت ماندند. مادر به کمک آنها آمد و گفت : «انها با هم رابطه ی معکوس دارند. یعنی برعکس هم هستند. در حقیقت وقتی جای صورت و مخرج عددی را با هم عوض کنیم، معکوس آن عدد را به دست می آوریم.»

مریم پرسید: « چرا وقتی تقسیم تبدیل به ضرب شد، عامل های دوم ،
برعکس (معکوس) شدند؟ »
سارا گفت : «به نظر من ، چون تقسیم و ضرب برعکس هم هستند، باید عامل های
دوم هم برعکس هم شوند.»
پدر گفت: « آفرین به دختران زرنگم.»

سپس پدر برای اینکه بچه ها بهتر مفهوم معکوس را یاد
بگیرند، برای آنها نکاتی را گفته و مثال زد.»

نکاتی در مورد معکوس کردن اعداد

نکته ۱: برای معکوس کردن، کافیست که جای صورت و مخرج کسر را، با هم عوض کنیم.

مثلا:

$$\frac{7}{8} \text{ معکوس می شود: } \frac{8}{7}$$

$$\frac{6}{5} \text{ معکوس می شود: } \frac{5}{6}$$

نکاتی در مورد معکوس کردن اعداد

نکته ۲: برای معکوس کردن یک عدد صحیح، کافیست به آن عدد مخرج ۱ بدهیم و سپس جای صورت و مخرج را با هم عوض کنیم.

مثلاً:

برای به دست آوردن معکوس ۷ ابتدا به آن مخرج ۱ می دهیم.
و سپس آن را معکوس می کنیم.

$$\frac{7}{1} \rightarrow \frac{1}{7}$$

نکاتی در مورد معکوس کردن اعداد

نکته ی ۳: برای معکوس کردن اعداد مخلوط، ابتدا آنها را تبدیل به کسر کرده و سپس جای صورت و مخرج را عوض می کنیم.

مثلاً:

برای به دست آوردن معکوس $2\frac{1}{5}$ ابتدا آن را به کسر تبدیل کرده و سپس آن را معکوس می کنیم.

$$2\frac{1}{5} \longrightarrow \frac{11}{5} \longrightarrow \frac{5}{11}$$

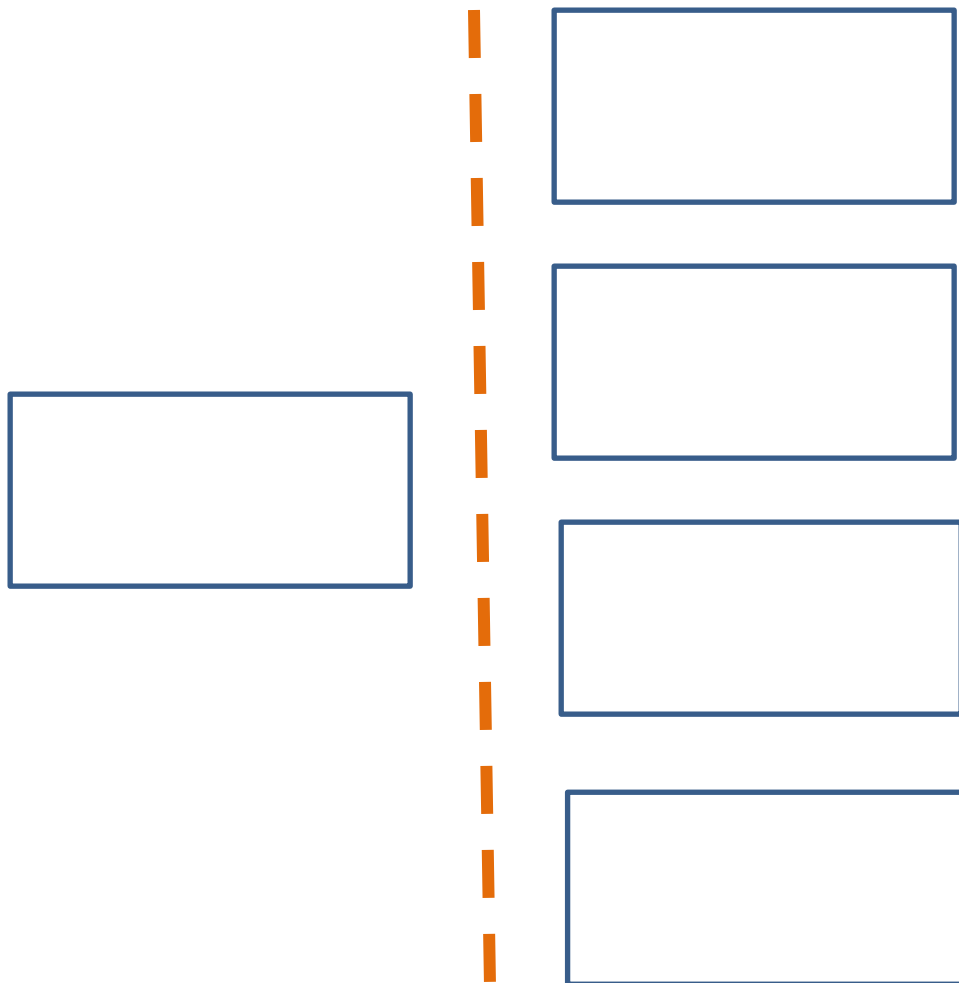
سپس پدر گفت: «پس برای تقسیم کسرها سه روش داریم.»

۱. روش محاسباتی

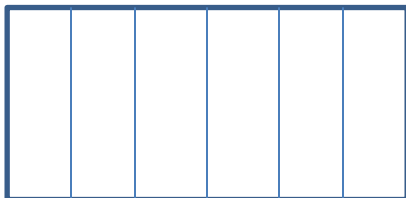
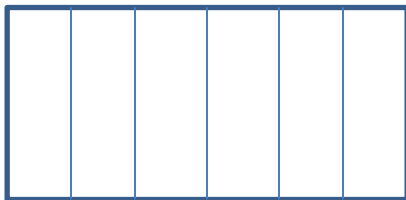
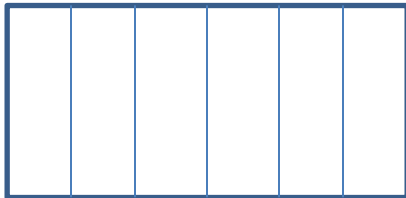
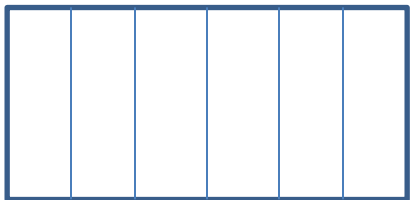
۲. روش رسم شکل

۳. روش رسم محور

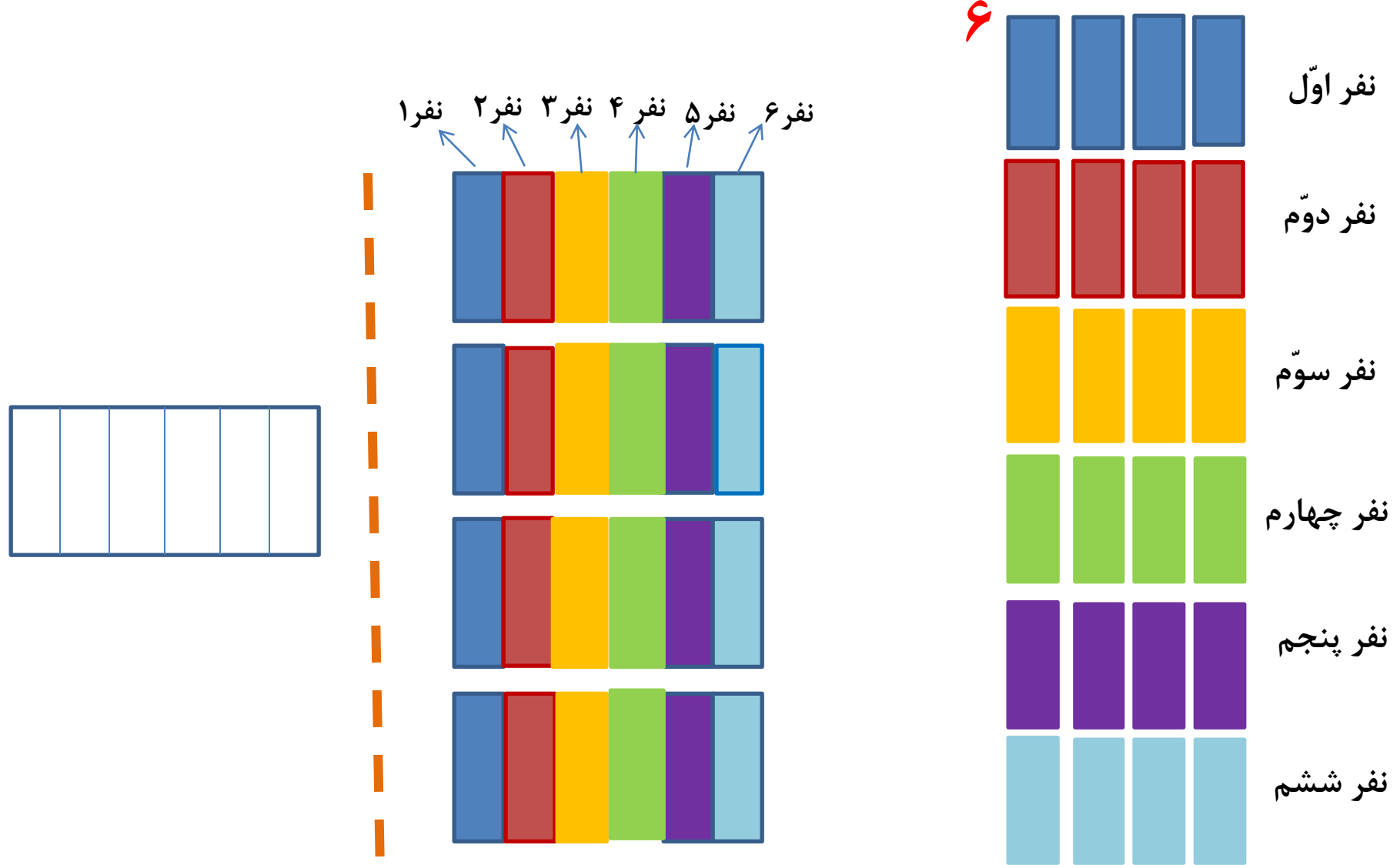
مریم تقسیم پرتقال ها را با شکل نشان داد. (او در کشیدن شکل از مستطیل استفاده کرد) و گفت: « ابتدا باید به اندازه ی کل پرتقال ها شکل بکشیم، پس ۴ شکل می کشیم.»

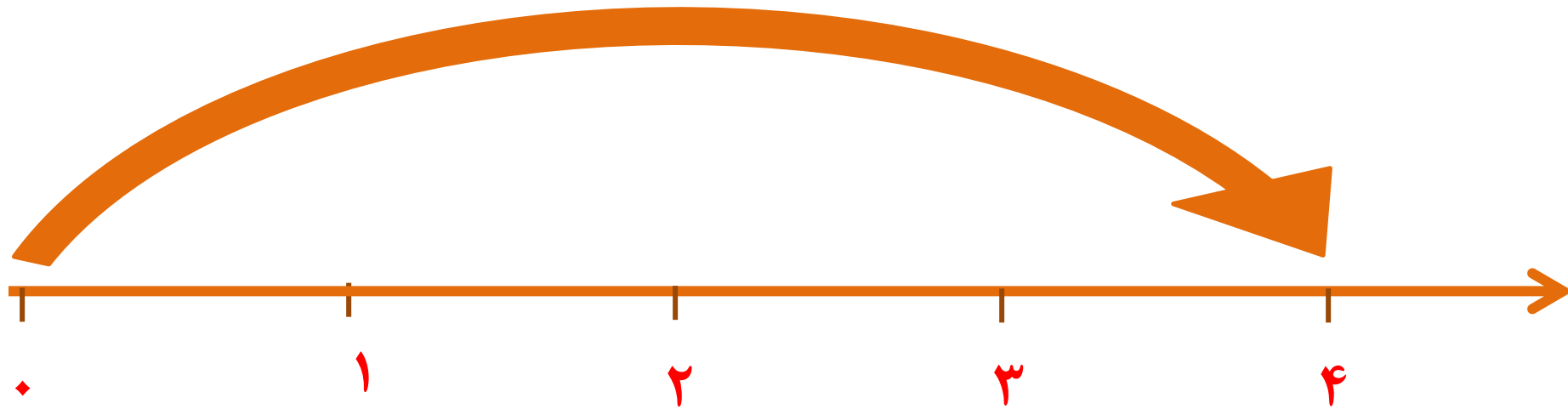
چون می خواهیم پرتقال ها را بین ۶ نفر تقسیم کنیم، هر شکل را به ۶ قسمت مساوی تقسیم می کنیم.

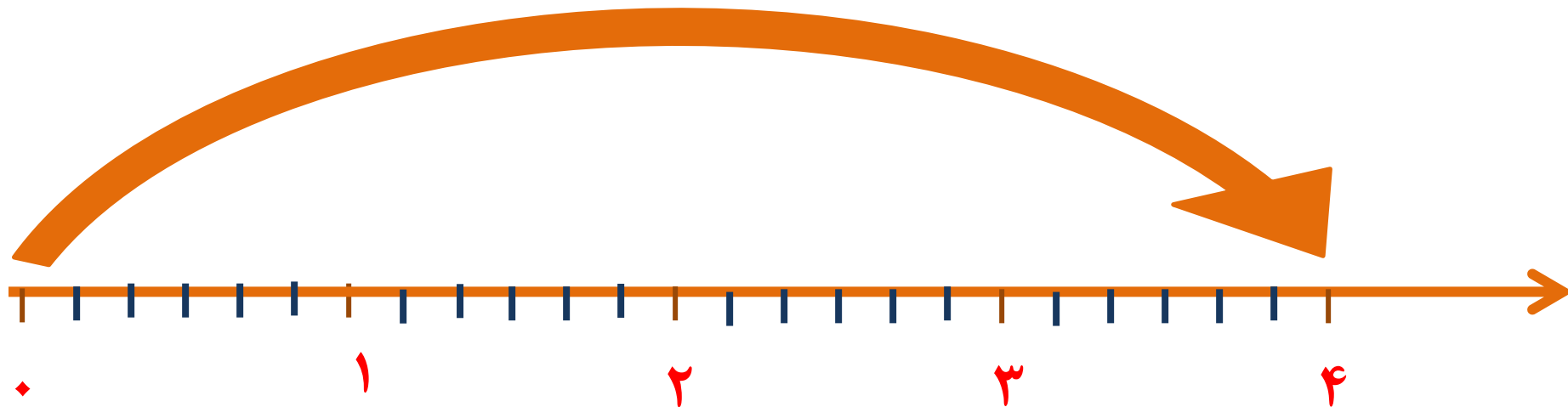
سپس کل شکل را بین ۶ نفر به گونه ای تقسیم می کنیم که از هر شکل $\frac{1}{6}$ آن به یک نفر برسد. ۴ تا شکل داریم. پس سهم هر نفر $\frac{4}{6}$ می شود.

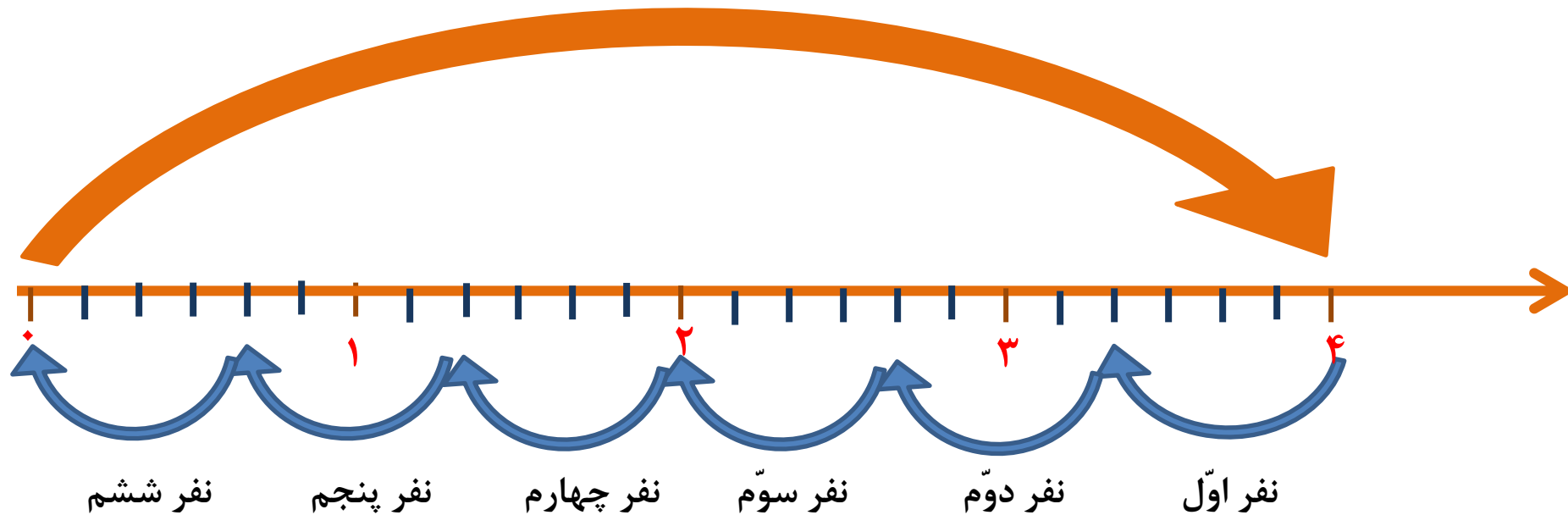
سپس به کمک محور نیز تقسیم را نشان داد. او گفت: «برای تقسیم ابتدا کل چیزی را که داریم را نشان می دهیم. ما در کل ۴ تا پرتقال داریم پس ابتدا عدد ۴ را نشان می دهیم.»

چون قرار است پرتقال ها بین ۶ نفر تقسیم شود، بین اعداد صحیح را به ۶ قسمت مساوی تقسیم می کنیم.

و سپس برای هر نفر یک دسته ی $\frac{4}{6}$ روی محور جدا می کنیم.

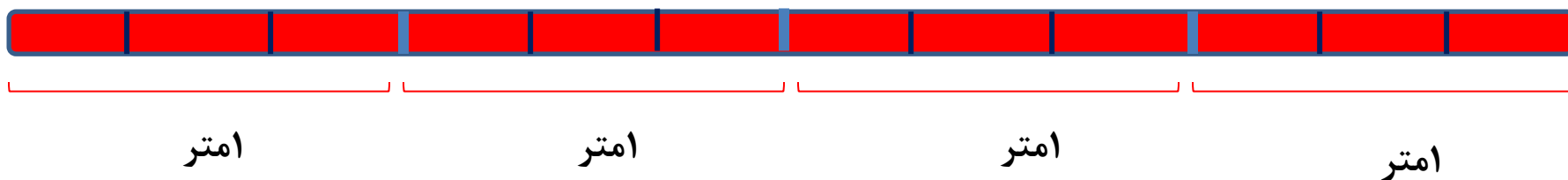
سارا نیز روش محاسباتی را توضیح داد و گفت: « در روش محاسباتی عدد اول را تغییری نمی دهیم. اما عملیات تقسیم تبدیل به ضرب شده و عدد بعدی (عامل دوم)، معکوس می شود و با انجام عملیات ضرب، حاصل به دست می آید.»

$$۴ \div ۶ = \frac{۴}{۶}$$

$$۴ \times \frac{۱}{۶} = \frac{۴}{۶}$$

مادر از مادر بزرگ خواست برای درست کردن یک جعبه، کمی روبان به او بدهد. سارا و مریم هم که حوصله شان سر رفته بود، گفتند: «مادربزرگ! لطفاً به ما هم روبان بده تا ماهم کاردستی درست کنیم.» مادربزرگ گفت من ۴ متر روبان دارم. خودتان آن را بین هم به طور مساوی تقسیم کنید. سارا سریع یک کاغذ و خودکار آورد و گفت: «فکر می‌کنیم هر متر روبان مثل یک پرتقال است. از هر ۱ متر، به هر کدام از ما $\frac{1}{3}$ متر روبان می‌رسد. چون ۴ متر روبان داریم، پس ۴ تا $\frac{1}{3}$ روبان به هر کدام از ما می‌رسد. یعنی $\frac{4}{3}$

مریم هم سریع گفت:

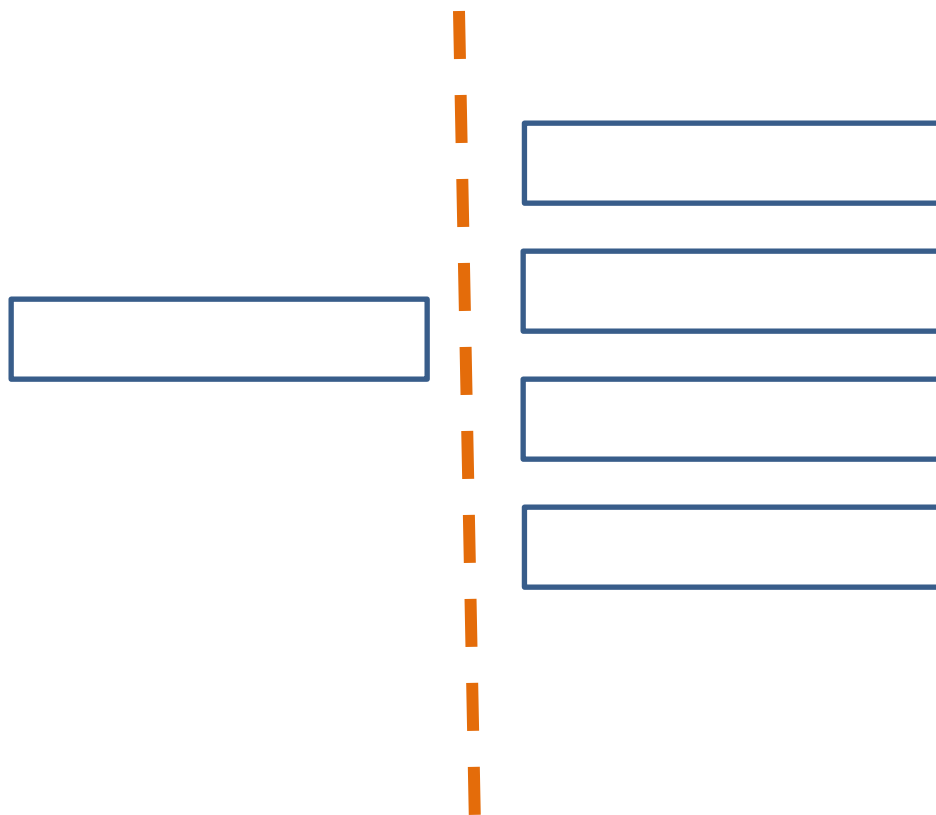
« می توانیم از همان اول ۴ را به ۳ تقسیم کنیم.»

$$4 \div 3 = \frac{4}{3}$$

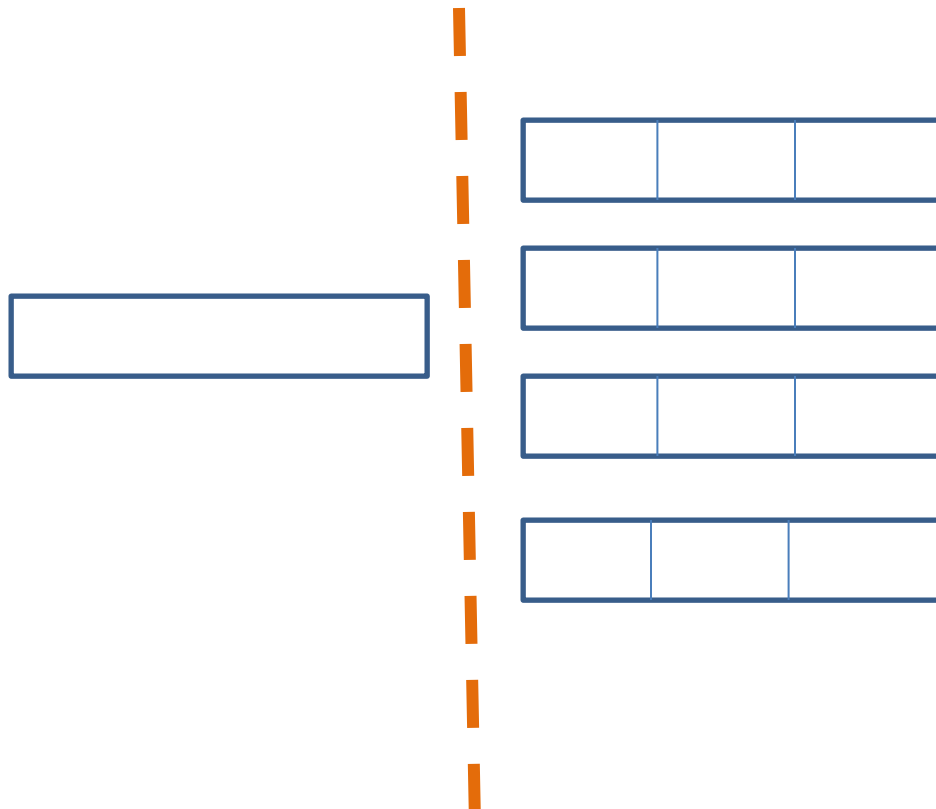
مادر گفت: «یعنی به جای اینکه عددی را بر ۳ تقسیم کنیم، می توانیم آن را در کسر $\frac{1}{3}$ ضرب کنیم. یعنی در تقسیم، میتوانیم عملیات تقسیم را به ضرب تبدیل کرده و عامل دوم را معکوس کنیم. در واقع تقسیم را به روش محاسباتی حل می کنیم.»

$$4 \div 3 = 4 \times \frac{1}{3} = \frac{4}{3}$$

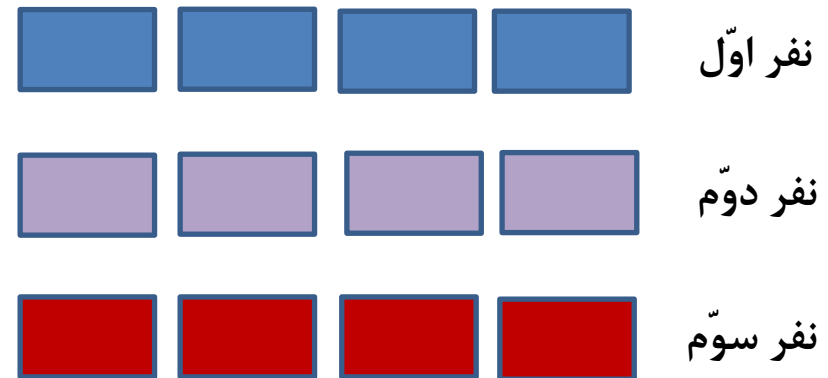
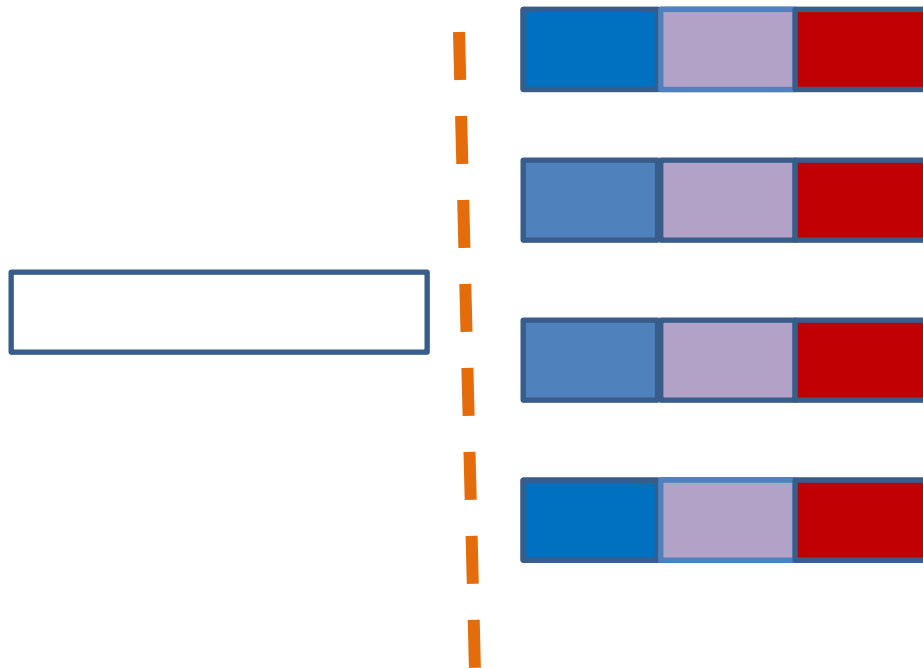
روش رسم شکل: ۴ متر روبان داریم پس آن را به صورت ۴ واحد کامل می کشیم.

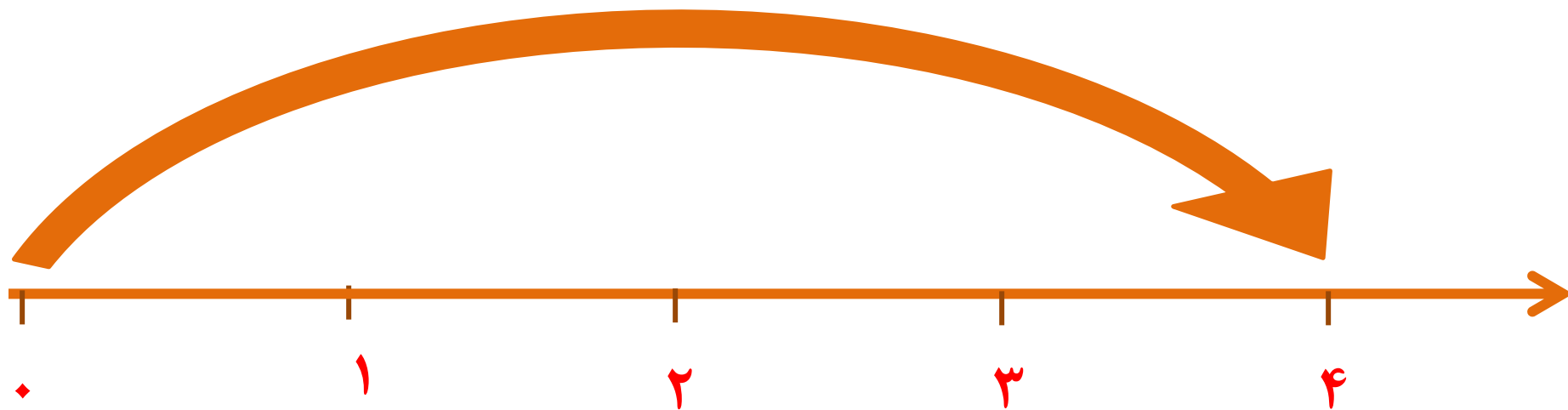
روش رسم شکل: هر واحد را به ۳ قسمت مساوی تقسیم می کنیم زیرا
می خواهیم بین ۳ نفر تقسیم کنیم.

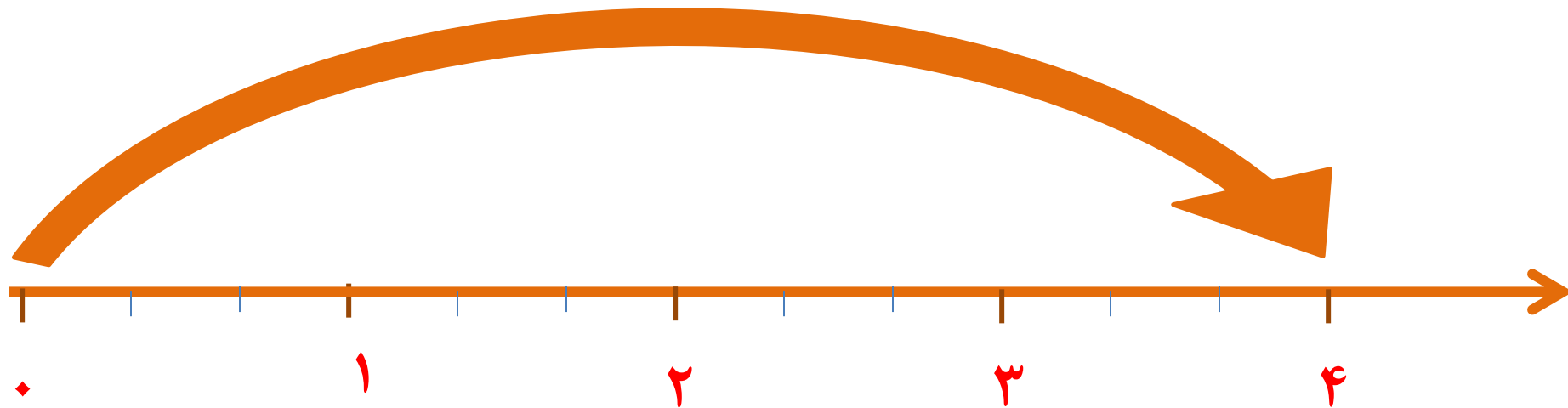
روش رسم شکل: حالا کل شکل را به گونه ای بین ۳ نفر تقسیم می کنیم که از هر شکل، به هر نفر، $\frac{1}{3}$ برسد. ۴ تا شکل داریم، پس به هر نفر $\frac{4}{3}$ می رسد.

روش رسم محور: چون در کل ۴ متر روبان داریم ابتدا ۴ متر را روی محور نشان می دهیم.

روش رسم محور: سپس بین واحدها را به ۳ قسمت تقسیم بندی می کنیم. زیرا قرار است روبان ها بین ۳ نفر تقسیم شود.

روش رسم محور: و در پایان، برای هر نفر، یک دسته ی $\frac{4}{3}$ جدا می کنیم.

